

Ακούγοντας τα τύμπανα που έδιναν ρυθμό, στις πρόβες των σχολείων για την παρέλαση, συνειδητοποίησα ότι φτάσαμε σε μια ακόμα επέτειο.

Προχωρήσαμε στα 200 συν ένα. Χωρίς τους ντουλαμάδες της grand dame, γνήσιας ενδυματολογικής απόγονης του Δημητρίου Βούλγαρη. Διακόσια και ένα λοιπόν χρόνια από την Εθνεγερσία, την Παλιγγενεσία, την Επανάσταση. Απο το αθάνατο μήνυμα του '21.

Το οποίο '21 ξεκίνησε όπως κάθε αξιοπρεπής εξέγερση. Με έκρηξη. Χωρίς υπολογισμούς και στρατηγικές. Η επανάσταση πέτυχε του σκοπού της. Το υπόδουλο κομμάτι της Οθωμανικής αυτοκρατορίας απόκτησε την ελευθερία του, έγινε έθνος, απόκτησε κρατική οντότητα. Πλην όμως, όπως έχει σημειώσει ο Γιάννης Σκαρίμπας: *«Το να μην ξαναμπέσεις σε ζυγό – αυτό είναι επανάσταση»*.

Και αυτό ήταν κάτι που δύσκολα θα κατάφερνε να αποφύγει το νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Όπερ και εγένετο. Η χειραγωγήση είχε πλέον οικονομικό χαρακτήρα. Η αδυναμία της Ελλάδας να ορθοποδήσει, οι ισχνότατοι πόροι και η ανικανότητα χρηστής διαχείρισης, μοιραία την οδήγησε σε μια ακολουθία δυσβάστακτων δανείων. Στην περίπτωση μας μάλιστα, υπήρξε το ανορθόδοξο στοιχείο όπου η δανειοδότηση ξεκίνησε πριν καν ο τόπος αναγνωριστεί ως ανεξάρτητο κράτος, από το Πρωτόκολλο του Λονδίνου το 1830. Παρομοίως και για τις πτωχεύσεις. Πτωχεύσαμε πριν συγκροτηθούμε.

Υποστηρίζεται μάλιστα, ότι μια από τις αιτίες που ώθησε τις τρεις μεγάλες δυνάμεις (Η.Β., Γαλλία, Ρωσία) στην νικηφόρα εμπλοκή τους στο Ναυαρίνο, που σαφώς έσωσε την παραπαίουσα επανάσταση, ήταν η επιθυμία τους να εισπράξουν τα πρώτα δάνεια που είχαν ήδη δοθεί. Διότι στην περίπτωση που δεν επικρατούσε ο απελευθερωτικός αγώνας, θα

έχαναν κάθε δικαίωμα να τα διεκδικήσουν.

Η Ελλάδα έκτοτε δεν μπόρεσε να αποκτήσει κάποιο είδος οικονομικής αυτάρκειας, που σε συνδυασμό με νοικοκυρεμένη διαχείριση και σωστή δημόσια διοίκηση θα της επέτρεπε να έχει ουσιαστική ανεξαρτησία, να αποφασίζει το μέλλον της και να κινείται αυτόνομα.

Για αυτή την οδυνηρή σχέση της Ελλάδας με τους δανειστές, μας δίνει μια ιδιαίτερα παραστατική εικόνα ο Henry Morgenthau sr. Γεννημένος στη Βάδη Βυρτεμβέργη το 1856, μετανάστευσε σε ηλικία 9 ετών με την οικογένειά του τις Η.Π.Α. όπου σπούδασε νομικά στο πανεπιστήμιο Κολούμπια. Άσκησε τη δικηγορία αλλά ταυτόχρονα ανέπτυξε και έντονη επιχειρηματική δραστηριότητα που του προσέφερε μια οικονομική άνεση.

Αργότερα τον απορρόφησε η πολιτική. Τοποθετήθηκε πρέσβης στην Κωνσταντινούπολη, μετά στο Μεξικό για να διοριστεί το 1923 από την Κοινωνία των Εθνών, πρόεδρος της επιτροπής αποκατάστασης των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής. Γνώριζε πολύ καλά ότι το έργο που ανέλαβε ήταν τιτάνιο. Βρέθηκε στη δίνη μιας ανυπολόγιστης ανατροπής.

Ο Αμερικανός διπλωμάτης υπήρξε, ανάμεσα σε άλλα, και πολυγραφότατος. Ένα από τα πιο σημαντικά έργα που άφησε ήταν το «*An International Drama*» (στα Ελληνικά «*Η αποστολή μου στην Αθήνα*

»), όπου περιγράφονται πολύ αναλυτικά τα όσα συνάντησε σε αυτή την κρίσιμη και τόσο οδυνηρή καμπή της ελληνικής ιστορίας.

Ένα από τα πιο επίπονα καθήκοντά του ήταν να βρει χρηματοδοτικές πηγές, προκειμένου να δημιουργήσει τις ελάχιστες των συνθηκών, ώστε αφενός να περιθάλψει τους πρόσφυγες, αφετέρου να τους εντάξει ως παραγωγικές μονάδες στην Ελλάδα. Αν συνειδητοποιήσουμε ότι ο πληθυσμός του τόπου μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα αυξήθηκε κατά 25%, με ξεριζωμένους πολίτες που κατέφθασαν από την Ιωνία έχοντας μοναδική περιουσία, στην συντριπτική πλειοψηφία τους, ένα μπόγο ρούχα, γίνεται αντιληπτό το μέγεθος του προβλήματος.

Στο πλαίσιο αυτό επισκέπτεται το Ηνωμένο Βασίλειο και έχει συναντήσεις με τον διοικητή της τράπεζας της Αγγλίας, τον Montagu Collet Norman, και το επιτελείο του.

Ανταλλάσσονται απόψεις, διακόπτουν κάποια στιγμή τις συζητήσεις για το γεύμα και όταν επανέρχονται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων ο τραπεζίτης, τον οποίον ο Morgenthau περιγράφει ως άνθρωπο «*με οξύνοια, σταθερότητα, επιφυλακτικότητα αλλά και ευρύτητα πνεύματος*», αρνείται το δάνειο με το επιχείρημα ότι: «*οι πολιτικές συνθήκες στην Ελλάδα δεν είναι σταθερές και δεν παρέχουν καμιά ελπίδα σταθεροποίησης*».

Καλά προετοιμασμένος ο Henry Morgenthau, αναμένοντας αυτή την αντίδραση ανέπτυξε τα αντεπιχειρήματά του, τα οποία σήμερα μετά από έναν σχεδόν αιώνα μας καταδεικνύουν τη σχέση μεταξύ του δανειστή και του δανειζομένου. Ακολουθεί η περιγραφή της απάντησής του, μέσα από την ελληνική έκδοση (Τροχαλία 1994 σ. 202).

«Αυτή είναι μια άποψη της κατάστασης», συνέχισε. «Υπάρχει και μια ακόμα στην οποία δεν έχω καν αναφερθεί. Επειδή κύριοι δε-σταίξετε να προβείτε στην προκαταβολή του συζητούμενου ποσού σας να σας ζητήσω να δανειστείτε επιπλέον χρήματα ως έναν ανα-βιβασμό χρεώσεων που ζητά να δανιστεί χώρα να παύσει εργη-σεις. Το ζήτημα, όμως είναι ότι δεν μας έχουμε καν δώσει το πρό-το εκατομμύριο στερλίνες. Κατά τη λεγόμενη προκαταβολή του ενός εκατομμυρίου υποχρεούται την Τράπεζα της Ελλάδας να καταθέσει στην Αγγλία το ένα τέταρτο του ποσού ώστε στην πραγματικότητα μας παραχωρήσετε 750.000 στερλίνες. Διότι-ρον έχετε ήδη λάβει εγγυήσεις οι οποίες υπερκαλύπτουν κατά πο-λύ την προκαταβολή και τη νέα που σας ζητού να μας δώσετε. Έχετε τη τραπεζή εγγύηση της Ελλάδας. Έχετε μάλιστα του άλλου εκατόν χρεώσεων αναμειγνύονται αλλιώς εξ εκατομμυ-ρίων στερλίνων και πραγματικές αξίες, στην αγορά, πωλούνται πριν εκατομμύρια στερλίνων. Τέλος, το ελληνικό κράτος έχει από καιρό καταθέσει στην Τράπεζα της Αγγλίας χρεώ αλλο-πάρους δύο εκατομμυρίων στερλίνων. Στην πραγματικότητα θα θα-νείζοντας στην Ελλάδα δύο εκατομμύρια στερλίνες της δανείζεται τα ίδια τα χρήματά της και μάλιστα με ένα υπονομιματικό για σας επιτόκιο».

Έτσι ήταν σε γενικές γραμμές, και έτσι παραμένει η σχέση ανάμεσα σε δανειολήπτες και δανειοδότες. Και όπως γίνεται κατανοητό, η οικονομική ανοξία μοιραία χαμηλώνει τη φωνή της ανεξαρτησίας, οδηγώντας σταθερά σε άλλο είδος ζυγού.

Έναν αιώνα μετά την Μικρασιατική καταστροφή και τις προσπάθειες του Henry Morgenthau sr., οι γαλανόλευκες στήνονται σε κάθε γωνιά της Ελλάδας τις παραμονές της 25ης, από τους εποχιακούς πωλητές, ενίοτε ανάμεσα από άλλα είδη, κάτω από βαρείς, νεφελώδεις

ουρανούς.

Και για να κλείσουμε από εκεί που εκκινήσαμε. Δεν θα ήταν άστοχη η παρατήρηση πως αυτή η χρονική περίοδος των τελευταίων εκατό χρόνων κόμισε εκπτώσεις. Διότι, όπως και να το υπολογίσουμε, όπως και να το δούμε, από το «Henry Morgenthau: An International Drama» στο: «My Greek Drama: Life, Love, and One Woman's Olympic Effort to Bring Glory to Her Country by Gianna Angelopoulos», το μονοπάτι είναι κατηφορικό. Ειδικά στη διαχείριση της λέξης Drama.